

§ 28 Miljöfrågor kopplade till kyrkans markinnehav

GERD GULLBERG JOHNSON:

Ordförande, kyrkomötesledamöter och åhörare och även ni som finns med på internet. Jag talar för utskottet och yrkar bifall till utskottets förslag. Motionärerna har tagit upp frågor som behandlar Svenska kyrkans miljöansvar. Jag tror att vi alla här i kyrkomötet är överens om, att vi ska förvalta skapelsen på ett hållbart sätt till nästa generation. Vi i utskottet har föreslagit avslag på de tre motionerna 2013:32, 2013:76 och 2013:78 på grund av att frågorna inte hör hemma på nationella nivån enligt kyrkoordningen.

I första motionen, 2012:32, yrkar motionären på att Svenska kyrkan ska skapa skogsreservat, så att olika skogstyper räddas. I vårt betänkande framgår, att Svenska kyrkans stift har sammanlagt cirka 6 000 hektar reservat. Ansvaret att avsätta skog till reservat ligger på egendomsnämnderna i varje stift. I motionens punkt 2 vill motionären att det i kommande reservats utkanter kan ordnas jordnära jordbegravningar med kistor. Vi anser, att det också är stiftets ansvar.

Motion 2013:76 vill att vi ska öka biologisk mångfald på bland annat kyrkogårdsjordar vid kyrkor, församlingshem och begravningsplatser. Där anser vi i Ekonomi- och egendomsutskottet, att det ligger på Svenska kyrkans arbetsgivarorganisation. De äger frågan. Vi ser att de har utvecklat den här frågan mycket under de senaste åren och vi anser också att frågan är viktig. Vi menar att även detta ligger på pastorats- och församlingsnivå.

Yrkandet i motion 2013:78 lyder att kyrkostyrelsen ska stödja stiftens i deras förvaltning av skapelsen på ett hållbart och resursbevarande sätt genom att öka kunskapen om ekologiskt jordbruk med ökad kursverksamhet. Utskottet föreslår att avslå motionen, då vi kan konstatera, som vi skriver i betänkandet, att kyrkostyrelsen har ett pågående utbyte av information med stiftsföreträdare om ekologiskt jordbruk. Kyrkostyrelsen har ett tillsynsansvar över prästlönetillgångarna sedan 2010 i kapitel 46 i kyrkoordningen. Det handlar om hur vi ska förvalta prästlönentillgångarna.

Till sist kan jag upplysa om, att vi alla ser fram emot den statliga miljömålsberedningen, som kommer att få en stor betydelse för en långsiktigt hållbar markanvändning. Den första delrapporten kommer i sommar.

Jag yrkar bifall till utskottsförslaget om avslag på de tre motionerna 2013:32, 2013:76 och 2013:78.

MARIA LAGERMAN:

Ordförande, ledamöter, biskopar och åhörare! Jag yrkar som motionär tillsammans med andra bifall till motion 2013:76. Jag tackar utskottet för en fantastiskt intressant genomgång av det arbete som pågår för att öka den biologiska mångfalden. Det är glädjande att höra, att utskottet tycker att det är ett viktigt område. Däremot förstår inte jag, att det är en omfattande verksamhet som redan pågår som är orsaken till att man avslår motionen. Det är inte en tillräckligt omfattande verksamhet som redan pågår. Det var därför som motionen menade att man behöver lyfta frågan.

Allt arbete kan bli bättre. Arbetet för den biologiska mångfalden kan bli bättre. Den där motionen kunde också ha varit bättre. Vi kanske får återkomma och utveckla frågan lite grand. Kruket i botten är den här uppdelningen vi har mellan begravningsverksamhet och församlingsverksamhet. Det är för att vi har den som frågan hanteras av Svenska kyrkans arbetsgivarorganisation. Motionens syfte är, att det ska bli ett delat ansvar mellan kyrkostyrelsen och arbetsgivarorga-

nisationen att förenkla möjligheterna att arbeta med biologisk mångfald på kyrkogårdar och kyrkogårdstomter.

Jag håller med utskottet, att kyrkostyrelsen har mycket att göra och tillräckligt mycket att göra. Det är en ny mandatperiod, det är omförhandling av kyrkoantikvarisk ersättning, KAE, det är frågan om vad som händer med den samordnade begravningsavgiften, det är ägandet av jorden. Men när är det så lite att göra att man vill ta på sig en ny fråga? Är det någonsin så lite att göra i kyrkostyrelsen? Jag tror faktiskt att våra medlemmar i kyrkan ser vår kyrka som en helhet och inte som den uppdelning som finns mellan begravningsväsende och församlingsverksamhet. Vi har 3 200 kyrkogårdar, framgår av utskottets betänkande. Vi har åtgärdsprogrammet där kyrkogårdarna lyfts fram som en av fem särskilt viktiga miljöer. Vi har boken från 2007, där man säger att kyrkogårdarna är de mest skyddsvärda resterna av det gamla kulturlandskapet. Det här är stora ord. Det finns modeller för hur man utvecklar ett arbete kring biologisk mångfald. Det finns 40 olika examensarbeten, framgår det av svaret, som är fantastiskt intressanta. Men hur sprids de när vi har den här uppdelningen mellan begravningsverksamhet och församlingsverksamhet?

Jag vill för övrigt tillägga att det inte var min bedömning om allt fler golfgreenar. Det kommer från Raoul Hjärtström i Örebro, som är vår handläggare på kyrkoantikvarisk ersättning. Kyrkoantikvarisk ersättning är objektuppdelad. Det är per objekt man kan söka. En församling och ett pastorat kan inte söka KAE för att jobba med biologisk mångfald.

Jag yrkar bifall till motion 2013:76 och att vårt skapelseansvar ska bli lite mer än läpparnas bekännelse.

JAN FRIHEDEN:

Ordförande, ärkebiskopar, biskopar, deltagare och åhörare! Jag har bara en liten kommentar till den förra talaren. Det är allt färre som dör ute i landet. Alltså har vi en massa ytor som vi måste försvara. Vi måste försvara kulturarvet, innan det blir grönytor som bara körs över och vi spiller olja på med våra maskiner.

Jag kommer nu till min motion 2013:78. Jag yrkar alltså bifall till motion 2013:78 om ekologiskt jordbruk. Grunden är att det är viktigt att det sker en kontinuerlig uppföljning av de förnyade kunskaper som vi har för att skapa jordbruk som inte tär på jordens resurser och som bidrar till att vi motstår klimatförändringarna. Ett ekologiskt jordbruk bidrar till större biologisk mångfald, en hållbar livsmedelsproduktion, ett bevarande av en levande åkermark och att fler miljömål uppnås. Den här kontinuerliga återkopplingen och med de senaste kunskaperna som vi får fram till den bästa förvaltningen av vår del av jordklotet, det enda, tycker vi ligger på den här nivån. Det konventionella jordbruket som är vanligast i dag ökar användningen av handelsgödsel, som till stor del tillverkas utanför Sverige baserad på olja. Vi måste komma ifrån oljeberoendet och ifrån att skapa utsläpp i andra länder, där också storföretag tar kontroll över utsädesmarknaden. Det biologiska jordbruket motstår klimatförsämringen, bidrar till större mångfald, är mer multifunktionellt mot biologiska system och deras begränsningar. Vi har endast ett jordklot. Tack.

YLVA WAHLSTRÖM:

Herr ordförande och övriga åhörare! Med skogsreservat som jag motionerat om är det visserligen så, att de i nuläget huvudsakligen ligger ute på de olika stiftet. Det är ändå så, att det diskuteras att man ska göra en större enhet för att bearbeta dessa frågor. Då borde man kunna tänka att det inte bara är organisatoriskt utan

också innehållsmässigt. Man skulle då kunna bevara de olika skogstyperna och rädda olika delar av skapelsen och olika arter på olika sätt, alltså ha ett samlat grepp även innehållsmässigt. Men det har utskottet valt att i detta läge inte göra något åt. Jag bryr mig inte om att återyrka den här gången. Tack.

EVA-MARIA MUNCK:

”Så länge solen värmer jorden och kornet kan få gro.” Visst ville vi att kornet ska få gro i ekologisk jordbruksmark i Svenska kyrkan. Jag vill yrka bifall till motion 2013:78. Jag tycker det är intressant att läsa utskottets motivering. Det står att man upplever, att det ekologiska perspektivet är en uppgift som stiftan tar på stort allvar. När jag bläddrar till enkätredovisningen i samma betänkande på sidan 4 ser jag, att sex av tretton stift inte har svarat på frågan. Det kanske bara är en tillfällighet och ett kommunikationsproblem, men jag tycker ändå det är ett tecken på att man har ett visst utbildningsunderskott i frågan. Utbildningar för att främja stiftan i den här viktiga uppgiften är ju ändå något som vi på nationell nivå kan erbjuda. Jag läser också i utskottets motivering att ekonomiska aspekter kan vara avgörande vid valet av inriktning på det specifika jordbruket. Visst är det så. Det kan kortsiktigt kosta mer pengar att odla ekologiskt, men på lång sikt finns det stora ekonomiska vinningar, framför allt skapelsemässiga, att konvertera jordbruk till ekologiska.

Därför vill jag yrka bifall till motion 2013:78. Kanske Svenska kyrkans mark befriad från kemikalier då kan få sjunga halleluja.

STEN PERSSON:

Ordförande! Jag börjar med att prata om motionen som rör ekologisk odling av jordbruk, 2013:78. Det är lätt att vara positiv till motionärens förslag om att stödja stiftan i deras förvaltning av skapelsen på ett hållbart och resursbevarande sätt genom att öka kunskapen om ekologiskt jordbruk genom ekologisk kursverksamhet. Motionen har sin grund, tror jag, i en artikel i Kyrkans tidning rörande i vilken omfattning stiftens jordbruksareal drevs ekologiskt eller inte. Den hette *Kyrkan velar om ekologiskt jordbruk* från den 13 maj i år. Låt mig säga, att den enkäten inte var uttömmande eller ens rättvisande. Det är inte jordägaren som beslutar vilken drift den enskilde jordbrukaren ska välja. Arrendelagstiftningen ger brukaren den rätten. Hur lantbrukaren väljer att driva sitt jordbruk beror på många olika saker: gårdens lämplighet, jordlott, jordmån, klimat, tillgången på gödsel från främst egen djurhållning, efterfrågan på ekologiska produkter, EU:s landsbygdsprogram med stöd till ekologisk odling. Ni ska veta att detta just nu håller på att omstöpas. Vi vet inte riktigt vilka regler som kommer att gälla. Då påverkar det den enskilde näringsutövaren. Jag säger, att det viktigaste vi kan göra är att köpa svensk mat, gärna mycket närproducerat, lokalt framtaget och mycket gärna ekologiskt.

Sedan vill jag också prata om skogsreservat, motion 2013:32. Miljövårdsarbetet med översynen kommer nästa år. 2007 redovisades i bilaga till Kyrkans tidning gudslånet. Då pratade man om att Svenska kyrkan hade avsatt 30 000 hektar i reservat på olika sätt. Jag tror det handlar om äpplen och päron, att vi pratar om olika siffror. Det har utvecklats, det är mer areal än så som har avsatts till reservat. Vi gör mycket och det vi ofta tänker på är 70- och 80-talets skogsbruk med de stora förödda kalhyggarna. Det är inte så kyrkans skogsbruk bedrivs i dag. Det är mycket större hänsynstagande till biologisk mångfald. Vi avsätter väldigt gärna små skogsbrukspärlor, som pekas ut på olika sätt. Det gör vi i kyrkans arbete.

Bifall till utskottets förslag.

BIRGIT AHLSTRÖM:

Herr ordförande, åhörare och ledamöter! Sten Persson har redan sagt en del av det jag tänkte säga, men jag vill tala för arrendatorerna. Det blir ett förmyndarskap från jordägarna att lägga sig i de bruksmetoder som arrendatorn har. Arrendatorn har ett förvalterskap och jag känner det nästan som en förolämpning, när man i motionen antyder att det skulle vara en utbildningsfråga, att man inte vet hur man ska bedriva sin verksamhet på ett hållbart sätt. Det är inte det som det handlar om. Det är de ekonomiska realiteterna och också de kortsiktiga. Det är dem man lever under. Vi från kyrkan ska inte lägga sten på börda på en yrkesgrupp som kämpar för sin överlevnad. Då är det kortsiktigt som gäller. Alla brukare som jag känner tar sitt ansvar och vill ha ett hållbart jordbruk. Precis som Sten Persson säger är det helt andra mekanismer som styr. När man inte får betalt för den lägre effektivitet som det är i det ekologiska jordbruket, är det tyvärr i dag många brukare som blir tvingade att överge den linjen. Vi får påverka på annat sätt än genom att lägga sten på börda på arrendatorerna.

Bifall till utskottets förslag.

JAN FRIHEDEN:

Jag har full förståelse för arrendatorerna, men det här gäller faktiskt en kunskapsfråga. Man har sedan 1950 förlorat bondens öga och den biologiska delen av jordbruksbilden. Jag har själv varit med och lagt till den biologiska delen till lantbruksskolor och olika utbildningar och jobbat 30 år med att utbilda ekologiska odlare och utvecklat ett system som gäller hela världen när det gäller hur man tar tillvara den gamla jordbruksläran om närande och tärande grödor. Vi måste ha tillbaka detta. Att det sedan är bankerna, det ekonomiska, som styr måste vi motverka.

När det gäller arrendatorerna är det inget tvång uppifrån. Det gäller när arrendena byts och kyrkan äger och förvaltar marken att man gör en sådan arrondering, eller vad det är, och att man har kunskapen, så att man kan ta till sig den vid arrendebyte. Det här är långsiktigt. Sju generationer tillbaks förvaltade mina anhöriga kyrkans mark i Trelleborg. Sju generationer framåt vill jag att vi ska överleva och ha en livsmedelsproduktion som är baserad på de ekologiska principerna. Tack.

BIRGIT AHLSTRÖM (REPLIK):

Jag anser att det verkligen är ett hot mot arrendatorerna, om man vid omförhandling av ett kontrakt måste byta odlingsteknik. Då hjälper det inte bara med upplysning. Jag vill säga, att det inte är stiftens som ska svara för lantbruksupplysningen. Det är länsstyrelsernas lantbruksenhet och det sköter de väldigt bra och har gjort i många år. Tack.

GERD GULLBERG JOHNSON:

Vi har på stiftens och egendomsnämnderna inget juridiskt mandat enligt arrendelagen att kräva av våra arrendatorer att odla ekologiskt. Möjligtvis kan vi förhandla när vi får nya arrendatorer. Nu ställer jag mig på bondens sida, eftersom jag har varit verksam i det i 40 år. Jag tycker, att ni som är intresserade av de här frågorna ska följa lantbrukstidningar. Där kan ni se att alla bönderna arbetar för att få ett hållbart lantbruk när det gäller miljö. Det finns väldigt mycket miljöansvar. Det har hänt oerhört mycket på de senaste 10–20 åren, tycker jag. Jag ser att vi arbetar för att det ska bli mer hållbart när det gäller

miljön. Ni ska veta, att böndernas löneförhandlingar de senaste 40 åren har betytt rationaliseringar och åter rationaliseringar. Detta måste vi balansera med ett starkt miljöansvar. Blanda inte ihop ekologisk odling med när- eller härproducerat utan tänk på transportererna också.

Låt oss gå ut i våra stift och pastorat med ett miljöansvar i våra hjärtan, när vi förvaltar mark och skog. Tack.

Beslut i ärendet återfinns i kyrkomötets protokoll, § 67.